

Na str. 190—191 opisan je posjed Oporovec istočno od Zagreba. Na taj opis mogli bismo primijetiti ovo: Ime Granešine javlja se kao Granisa pula (Granešino polje) već 1266, pa zatim 1500 (A. Cap. ant. f 75 n 29) i 1510 (AC A f 91 n 28), a ne istom 1576, kako to tvrdi autor neispravno se pozivajući na radnju potpisanoga (Popis župa zagr. bisk. 1334, Zbornik Z. N.). — Terra Egidii nije danas selo Degidovec, jer je ono izvedeno od imena Godigoj, pa se zato nekada zvalo Godegoych, a 1754 Godigovec (vidi matične knjige granešinske župe!). Nije dakle Godigoych danas nepoznati lokalitet, kako se to tvrdi na str. 228. Tu se ujedno navodi, kao da bi villa Chudkoch odgovarala selu Čugovcu. Međutim će svakako odgovarati livadi Čutkovec između Dankovca i Čučerja. Na istoj se strani tvrdi, da je Wlkodolia nepoznati lokalitet. To je danas dio Dobrodola, gdje su naseljeni Šiletići (obitelji). — Na str. 233 se tvrdi, da je Čakanovec danas nepoznat. To ne stoji, jer se šuma na brijegu jugozapadno od Dankovca zove Čikanovec. Na istoj se strani kazuje, da je i villa Pethouch danas nepoznata. Stariji ljudi sela Miroševca međutim tvrde, da je nekada istočno od njihova sela ležalo selo Petkovec.

Predaleko bi nas odvelo, kad bismo sve navode autora htjeli kontrolirati i onda pronađene pogreške korigirati. Iz ovih nekoliko podataka jasno se vidi, da je autor dosta toga proglasio neobjašnjivim, što je lako mogao objasniti, i da je dosta toga loše objasnio.

Tkoga se od nas bavio nejasnom srednjovjekovnom topografijom, dobro zna, kako je to mučan i težak posao. Taj se posao ne može korisno i uspješno obavljati bez vrlo dobrog poznavanja objavljenih i neobjavljenih povijesnih izvora u domovini i inozemstvu, bez uvida u različnu literaturu i bez rada na samom terenu. Čini se, da je rad pojedinaca uza svu marljivost i okretnost od male koristi, pogotovo, ako ne osjećaju smisla za pravu povijesnu metodu i kritiku pa se upuste u smiona domišljanja, ali tako, da čitalac ne vidi, što je zapravo sigurna činjenica, a što je samo piščevo domišljanje. Poradi svega toga prevladava pomalo mišljenje, da bi takve stručne radnje trebali pisati doista stručnjaci, i da bi Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti morala osnovati posebnu komisiju ili čak institut za opće izučavanje naše stare topografije. Jedan od najprečih poslova takve komisije bio bi proučavanje neobjavljenog arhivskog materijala XV. i XVI. st. u domaćim i stranim arhivima, jer rad na topografiji bez toga materijala znači tapkati i dalje po mraku i tamom objašnjavati tamu.

Josip Buturac

ANALI HISTORIJSKOG INSTITUTA U DUBROVNIKU.

God. I, sv. 1, Dubrovnik 1952, str. 496.

Poslije izdanja »Zapisa notara Tomasina de Savere 1278 do 1282« (1951) i »Kotorskih spomenika I« (1951) Historijski Institut JAZU u Dubrovniku počeo je izdavati novu seriju svojih publikacija s »Analima Historijskog Instituta« (urednički odbor prof. G. Novak i M. Barada, odgov. urednik Cv. Fisković).

Iz bogatog i raznolikog sadržaja najprije ćemo iznijeti priloge, koji se odnose na prošlost Dubrovnika, a zatim Dalmacije u njenom širem povijesnom smislu.

V. Foretić, »Dvije isprave zahumskog kneza Dese o Mljetu iz 1151 godine« (str. 63—72), objavljuje tri prijepisa isprava iz 1284, nedavno pronađenih u Dubrovačkom arhivu. Jedan je prijepis bule Inocencija III. od 7. VIII. 1198, drugi zahumskog kneza Dese, kojom 1151 dariva otok Mljet Pulsanskom redu (taj je prijepis

stariji od jedinog dosad poznatoga; usp. SCD II, 67—8; Šišić, Letopis popa Dukljana, str. 201 i faksimil), a treći se odnosi na dosad nepoznatu ispravu, kojom Desa ne daruje Mljet više Pulsanskom redu nego samostanu sv. Marije na Mljetu, da bi se taj mogao sagraditi i uzdržavati (ad opus eiusdem monasterii; str. 69), a usto mu daje uobičajene povlastice (oslobođenje od ius descensusa i pravo azila).

Objavlivanjem ovih prijepisa utvrđuje se autentičnost druge isprave, koju je Jireček pokušao osporiti, a ta je dokaz za autentičnost treće. Budući da sada postoje dva prijepisa, lakše je ustanoviti prvotni tekst, pa je to autor i učinio. Obje se isprave, prema tome, mogu vjerodostojno upotrebljavati za povijest Mljeta, Dubrovnika i Zahumlja, a prva i za opću povijest Pulsanskog reda, jer ta bula Inocencija III. nije dosada — prema autoru — bila uopće nigdje registrirana.

Primijetili je, da nije postojao posebni »Pulsanski red«, kako iznosi autor, nego su to benediktinci.

U prilogu »Postanak i razvoj srpske ili hrvatske kancelarije u Dubrovniku (73—84), G. Čremošnik stavlja postanak ove kancelarije u prve decenije XIII. stoljeća. Ta konstatacija vuče za sobom drugu: da Dubrovnik u XIII. st. nije bio potpuno romanski. Nisu se isprave, koje se odnose na vladare slavenskog zaleđa, sastavljale u Dubrovniku na latinskom jeziku, pa zatim nosile u Bosnu i Rašku, gdje je dopisivan i srpski prijevod (kako je tvrdio Stanojević), »nego su balkanski vlastodršci samo potpisivali ili ovjerali gotove, u Dubrovniku na hrvatskom jeziku pisane dokumente« (74), a notar, koji je znao slavenski jezik, morao je biti iz vlasteoske porodice. Autor je usto detaljno obradio slavenske pisare do kraja XIV. st. — prvi bi bio onaj anonim, koji je 1215 sastavio ugovor između velikog župana Stefana i dubrovačkog kneza Žana Dandola — pa je ovaj prilog znatna dopuna dosadašnjim radovima Jirečeka, Rešetara i Stanojevića s toga područja.

V. Vinaver daje prilog o nedovoljno rasvijetljenim »Dubrovačko-albanskim ekonomskim odnosima krajem XVI veka« (207—231). Dubrovnik je iz Albanije uvezio žito, drvenu građu, namirnice, tanin, asfalt, olovnu rudu i dr., a izvezio tekstilne proizvode i sapun. Trgovalo se uzajamno brodovima ili njihovim dijelovima. U tim odnosima znatna je bila uloga trgovačkog posrednika Janji Todora, Grka iz Valone. Autor zaključuje: »Dubrovačko-albanska trgovina bila je regionalna... Sa dubrovačke strane u trgovini sa Albanijom ne nastupaju najkrupniji trgovci, koji su svoje kapitale sticali i ulagali na drugim tržištima.« (230)

Autor upotrebljava u tekstu izraz: episkop (207, 213), kada govori o Lješju, gdje je prevladavao katolički živalj. S obzirom na potonji momenat trebalo bi, držim, upotrebljavati izraz: biskup, kako je to urađeno i u Historiji naroda Jugoslavije I. Samom prilogu bolje bi odgovarao naslov: »Dubrovačko-albanski trgovački odnosi...« Autor je upotrebio svu dostupnu literaturu i izvore (Thallóczy, Jireček, Sufflay, Ljubić, Rački), a donio je i mnogo podataka iz dubrovačkog arhiva.

U svom »Prilogu poznavanju dubrovačkih bratovština« (233—245) A. Marinović daje — prvi put u našoj literaturi — dubrovačkim bratovštinama ne samo vjerski i trgovačko-obrtni karakter nego i politički, jer se »...upravo kroz bratovštine i to prvenstveno trgovačke i obrtne, odrazila gospodarska, a potom i socijalno-politička diferencijacija dubrovačkog društva« (235). One su se pretvarale »s vremenom u profesionalna društva, cehove« (236), unutar kojih je gradanska klasa nastojala postići monopol u obrtu svoje struke. Međutim, vlast uskoro zaustavlja ove tendencije administrativnom kontrolom nad bratovštinama, te se — kao što je poznato — nijedan zaključak nije smio unijeti u matrikulu bez odobrenja Malog

vijeća. Točna je autorova tvrdnja, da građani nisu išli za obaranjem vlasti vlastele, nego su težili da se i sami uvrste u vlastelu, i to mnogo prije nego što je broj vlastele bio smanjen potresom 1667.

Bratovštine ne selu, koje se — prema autoru — negdje izjednačuju s kaznačinama, vršile su stanovitu političku vlast i bile predstavnik naroda dotičnog kraja. »Bratovštine... na selu su stvarni predstavnik stanovništva i kao takove neke su od njih s vremenom postale, ne doduše de jure, ali ipak via facti i političkim predstavnikom i samoupravnom vlasti na svom području« (240). Smatramo, da je ova tvrdnja, koja se temelji samo na nekoliko ograničenih slučajeva, previše uopćena, jer je dobro poznato, kako su vlastela budno pazila na sve vrste udruženja i nisu dopuštala ma i najmanju diobu vlasti. — Nije dovoljno reći: »društvo Republike diletilo se je u dvije osnovne klase: vlastelu i puk« (233), jer su postojali još kmetovi i slobodni seljaci.

Ako se ova rasprava usporedi s dosadašnjim pogledima na karakter i ulogu bratovština (K. Vojnović, V. Foretić, I. Božić — usp. prikaz u Hist. Zbor. IV, 251/2 — i D. Roller), vidi se da se o tom pitanju još nije dala konačna riječ.

M. Deanović objavljuje »Dnevnik Iva M. Matijaševića« (279—330), sačuvan kao autograf u franjevačkoj biblioteci u Dubrovniku. Na dnevnik se objavljuivač osvrnuo još u raspravi »Talijsko-hrvatski-ruski rječnik iz godine 1751«, Zbornik Filozofskog fakulteta I, Zagreb 1951, str. 567—619, koji se rječnik sačuvao u tom dnevniku. Dnevnik, koji opisuje put od Ancone do Dubrovnika (27. IX.—28. X. 1751), zatim isprekidano prilike u Dubrovniku do 12. VII. 1753, obuhvaća 57 str., a pisan je talijanskim jezikom. Prof. Deanović obazreo se samo na one podatke iz dnevnika, koji se odnose na kulturnu povijest i etimološke probleme (na pr. vijesti o zabrani maškara 5. II. 1752, o predstavama u dubrovačkom getu 5. III. 1752, koje su vijesti jedino ovdje sačuvane). U pogledu stećaka, koje Matijašević spominje, konstatira, da nije »mogao saznati, da li su se do danas sačuvali ti stećci na Brgatu« (284). Može se ustvrditi, da su se oni doista sačuvali. D. je nadalje pronašao, da Matijašević upotrebljava oko 20 naziva za različne brodove: »Kako u pomorskom gradu dobro razlikuju pojedine vrste lađa i nepomorci, vidi se i po velikom broju naziva — nekih dvadesetak, koje naš autor upotrebljava pišući o tadašnjim brodovima svakakvih oblika i veličine« (282). Međutim, on nije odredio, kakvom obliku broda odgovara koji naslov. S obzirom na onomastičku građu zadržava se na porijeklu naziva Gospa od Šunja, koji je autor zabilježio kao »di Akšum« i »di Apšum«. Prema D-u oba su naziva izvedena iz riječi biscione ili Assunta.

Ako pogledamo dnevnik s drugog aspekta, možemo iz njega izvući i druge podatke, na pr., kako se putovalo jedrenjacima u to vrijeme, promet brodova i njihovo ukrštavanje po jadranskim otočkim lukama: Brgulje na Mulatu, Kukljica na Ugljanu, Murter i Vis, važnost tih luka za sigurnost brodova i plovidbe, kad je trebalo čekati nekoliko dana na povoljan vjetar i boriti se s vjetrovima, čiji se smjer hirovito mijenjao u toku jednog dana.

Interesantni su također podaci o odnosu Dubrovčana prema gusarima iz sjeverne Afrike (Tripolis). Oni su uživali u Dubrovniku azil, pa su zato nastajali sukobi s Venecijom, koja je progonila gusare. Potkraj 1751 izbio je oštar sukob između Venecije i Dubrovnika radi azila, o kojem se raspravljalo pred sultanom. O tom sukobu donio je Ljubić (Rad JAZU 54, str. 136 i d.) opširne izvještaje iz mletačkih izvora, a Radonić (Dubrovačka akta i povelje V) iz francuskih. Naš autor jedini donosi, kako su Mlečani zaposjeli Lokrum, postavili straže i motrili da im iz dubrovačke luke ne pobjegnu gusari nekažnjivo. (Dubrovčani su imali

neprilika s Mlečanima radi Lokruma i u XVII. st. Usp. A. Vučetić, Lokrum i odnošaj Dubrovnika sa Mletcima u XVII vijeku, Split 1889). Također vjerno opisuje raspoloženje građana, na koje su Mlečani uperili svoje topove sa Lokruma. Te godine nije uopće održana uobičajena svečana javna proslava na 3. II. Prema tome, ovdje imamo jedan izvještaj s dubrovačke strane, iako neslužbenog karaktera. Kako su se Dubrovčani snalazili u tim prilikama, zabilježeno je pod dat. 16. I. 1752. Dubrovčani mole papu da ih zaštiti, a on im odgovara: »Dopo che sono riccorsi al Gran Turco, scrivono a Noi« (Najprije se obraćaju Turcima, a onda pišu nama), što je uistinu i bilo, a Dubrovčani traže nato pomoć u Beču. U dnevniku se također spominju Marin i Luko Bonda, posljednja dva muška predstavnika ove vlasteoske porodice (prema uljudnom saopćenju dra. V. Foretića). Njihove pretke susrećemo u XII. stoljeću. Rod se održao dalje tako, što su ime, imanje i grb Bonda preuzeli potomci po ženskoj liniji (usp. J. Siebmachers... Wappenbuch IV, A. III, sub: Grafen Bonda). Iz vijesti o Cavtatu razabiremo, da je to bila glavna stjecišna luka u tom dijelu Jadrana. U dnevniku ima još vijesti o interesiranju Dubrovčana za prilike u Bosni i o slanju harača, i veoma mnogo o crkvenim stvarima, jer je autor — isusovac. Trebalo bi, doduše, provjeriti podatke dnevnika s arhivskim podacima, ali i pored toga njegovo objavljivanje rasvjetljuje u mnogo čemu malo poznato XVIII. st. u Dubrovniku.

B. Krizman, »prvi put u cijelosti vjerno originalu«, bez prijevoda i komentara, pripoćuje »Memoire Bara Bettere austrijskom generalu T. Milutinoviću o dubrovačkoj republici iz 1815 godine« (423—464). Široj javnosti bio je dosada pristupačan jedino nepotpuni prijevod Nikole Putice objavljen u »Dubrovniku, Zabavniku Narodne Štionice Dubrovačke za god. 1867« i talijanski prijevod, koji je izišao u Gelčićevoj »Biblioteca storica della Dalmazia« 1882.

U prošlost dubrovačkog pomorstva zasijeca nekoliko vrijednih priloga.

B. Stulli, »Ordines artis nauticae secundum consuetudinem civitatis Ragusii — jedna zbirka pomorskog zakonodavstva Dubrovačke republike iz god. 1557/85—131), daje iscrpan i solidan pregled zakona o pomorstvu do kraja XVI. st., s posebnim osvrtom na zakonsku zbirku pomorskih propisa iz 1557, koja se nalazi u Nacionalnoj centralnoj biblioteci u Firenci. To je ustvari jedna od onih knjiga, koje je Republika slala svojim konzulima da mogu u inozemstvu rješavati sporove Dubrovčana po dubrovačkim zakonima.

I. Šišević, »Računanje obujma broda u Dubrovniku XVI vijeka« (151—170), stoji na stanovištu, da je odlomak anonimne rukopisne knjige »Del modo di Mesurare...«, pronađen u obiteljskom arhivu Vita Gozze-Gučetića, izvadak iz djela Nikole Sagrija »Carteggiatore«. To djelo nije bilo objelodanjeno, ali na njega upozorava Bartolomeo Crescentio u svojoj »Nautica Mediterranea« (Rim 1607). Sagri je ovdje — prema autoru — prvi upotrebio nov način u izračunavanju obujma broda, koje se izračunavanje »pokazalo za tadašnje doba kao novina i postalo je temelj današnjeg proračunavanja. Prema njemu za tačnije izračunavanje obujma broda ne može se služiti samo osnovnim mjerama (duljinom, širinom i visinom), nego je potrebno brod podijeliti u više dijelova s obzirom na mijenjanje oblika broda od pramca do krme, a barem na tri, računajući obujam svakog dijela za sebe.« (164) — O ostalim djelima Nikole Sagrija daje podatke Mirko Deanović u prilogu »Naš prvi pomorac pisac Dubrovčanin Nikola Sagroević (Sagri)« (Dubrovačko pomorstvo, Dubrovnik 1952, str. 459—462).

U prilogu »Pomorac i diplomat Vice Bune« J. Lučić utvrđuje njegove roditelje i iznosi nove arhivske podatke, iz kojih se vidi, da se Bune brinuo za povlastice u nabavi žitarica za Dubrovnik na španjolskom dvoru, a za vrijeme

gladi 1600 nabavljao živežne namirnice. God. 1601 zauzeo se, da španjolske vlasti ne uzimaju prisilno dubrovačke brodove za svoje potrebe. Odigrao je znatnu patriotsku ulogu, kad je Venecija bila privremeno zauzela Lastovo za vrijeme lastovske pobune (1602—10), zainteresiravši za taj slučaj napuljski dvor, koji je obećao dubrovačkoj republici pomoć od 55 galija sa 6000—7000 vojnika i još više. Nabavljao je oružje i obrambene sprave, kad je 1610 bila uništena dubrovačka barutana. Republika ga je radi zasluga uzdigla na čast komendatora. Autor objavljuje i njegovu vrijednu oporuku.

Šteta je, što je autor propustio pregledati Radonićeva Dubrovačka akta i po velje II, 2 i III, 1, jer se dogodilo na više mjesta, da je ispisivao već objelodanjeni materijal (bilj. 14, 15, 24), naročito o lastovskoj pobuni, a trebalo je, da iskoristi i ondje objelodanjeni materijal i tako zaokruži tadašnju Buninu djelatnost. Autorovi ispisi ipak u mnogome nadopunjuju Radonićeve. Neka pitanja, kao na pr. godišnje slanje 12 sokolova potkralju u Napulj, autor je mimoišao, pa se mora posegnuti za Tadićevim djelom »Španija i Dubrovnik« (1932, str. 134—136) radi boljeg razjašnjenja. Autorovo čitanje Bunina nadgrobnog natpisa razlikuje se od čitanja V. Lisičara (Lopud, historički i savremeni prikaz, 1931, str. 54). Ako se usporede oba čitanja, veća se vjerodostojnost mora dati Lisičarevu tekstu. (Natpis je, uostalom, trebalo donijeti točno, tako da se abrevijature razrješuju u zagradama, a ne da se neke razrješuju, a neke ne.)

Vijest F. Appendinija (II, 201), da je V. B. bio neko vrijeme potkralj u Meksiku, važna je i za opću povijest. Međutim, dok nemamo arhivskih dokaza — možda bi se štogod moglo naći u arhivima Madrida ili Beča — treba je primiti cum grano salis, jer je teško vjerovati, da Bune ne bi i tu čast spomenuo u svome nadgrobnom natpisu.

St. Vekarić iznosi sadržaj mnogobrojnih i interesantnih »Uspomena kape-tana Joza Šunja« (477—486), važnih za povijest pomorstva na Pelješcu.

S područja dubrovačke povijesti umjetnosti jest prilog Cv. Fiskovića, »Neobjavljeno djelo Jurja Dalmatinca u Dubrovniku« (145—150). Autor je u kipu sv. Vlaha, smještenom na unutrašnjoj strani gradskih zidina kod današnje ubožnice, prepoznao djelo toga velikog umjetnika. Odbija, međutim, kao Jurjeva djela, koja su se inače njemu dosada pripisivala: dvojne kasnogotičke prozore uzduž pročelja Kneževa dvora, kip sv. Vlaha između Pila i Bokara i glavice trojnih otvora u dvorištu dominikanskog samostana.

I. Zdravković D. Živanović i D. Vuković, »Tri stare dubrovačke palate« (183—196), opisuju arhitektonski dvije Gundulićeve palače u ulici Između palača i Ranjininu u ulici kneza Justinijana.

Iz kulturno-historijske prošlosti je prilog F. Kesterčaneka, »Inventar prvog beogradskog tiskara Trojana Gundulića — dokumenat dubrovačke kancelarije od 30. XII. 1563« (197—206). Iz priloga se napokon pouzdano utvrđuje, da je Trojan Gundulić štampao 1552 »Četveroblagoestije« u današnjem Beogradu (»najstarija i jedina knjiga, koja je štampana u Beogradu prije XIX stoljeća«; 197), jer je upravo neposredno prije objavljivanja toga dokumenta postojala sumnja, »da li je Trojan Gundulić svoje 'Četverojevanđelje' štampao u našem Beogradu ili u nekom drugom mestu istoga imena kod nas ili na strani« (J. Tadić, Dubrovačka arhivska građa o Beogradu I, 1950, str. XIII).

U prilogu »Uz pitanje dubrovačke čipke« (331—341), Marijana Gušić, uz ostale čipke koje obrađuje, datira dva jednaka oltarnika pronađena u predvorju Gospe od Šunja na Lopudu, »s dobom postanka oko godine 1500, pa bi nam prema tomu to ujedno bio i jedan od najstarijih poznatih primjeraka čipke uopće« (339),

a za arhivski podatak od 9. VIII. 1498, u kojem se kao rubni ukras spominju rese (frixe, franze), konstatira, da je to »najstariji danas poznati dokumenat, koji jasno govori o ukrašavanju tekstilnih predmeta cum capitibus, sa kapama, onako kako je to običaj i danas na Pagu uz razliku, da su paške kape danas izvedene jedinom tehnikom, koja se na Pagu sačuvala, a to je t. zv. »paški teg« (339). Zaključuje osim toga, da »point de Raguse nije neki naročiti bod ili tehnika čipke, nego je to uopće oznaka za proizvodnju dubrovačke čipke« (339).

Š. Jurić objavljuje »Dopisivanje Petra Stankovića s braćom Appendinijima« (417—422), koje je nastalo u povodu pitanja rodnog mjesta sv. Jerolima. Dopisivanje je važno radi utvrđivanja veza između istarskih i hrvatskih kulturnih radnika. U prilogu se usput dokazuje i hrvatsko porijeklo Stankovićevo.

Od rasprava, koje obrađuju širu dalmatinsku problematiku, na prvom je mjestu demografski prilog G. Novaka, »Obnova i naseljavanje otoka Visa poslije haranja Katalonaca 1483. godine« (1—18). U prvom dijelu razmatra pisac podizanje novih naselja Luke, Kuka i Komiže, koja su nastala mjesto starih porušenih poslije haranja Katalonaca. Na Visu su imali svoje posjede hrvatski plemići (Lucić, Hektorović, Gazarović, Jakša) i građani. U drugom dijelu prikazuje naseljavanje novih stanovnika na srednjo-dalmatinske otoke i Vis, koje je počelo 1602, a osobito poslije 1646, iz područja između Neretve i Cetine. Oni su nasuprot starosjediocima imali privilegirani položaj: nisu davali podavanja i dažbina niti su kulučili, ali su morali ići u vojsku. Takav položaj zadržali su sve do propasti Venecije. Ovaj prilog mogao bi dati poticaj da se pitanje migracija s kopna na otoke i migracija po kopnu — iz straha pred Turcima u XVII. st. — obradi u širem planu.

P. Skok započinje svoju studiju »Postanak Splita« (19—62). U tom prvom dijelu objavljuje toponomastička istraživanja, poslije kojih treba da slijede antropometrički i lingvistički dio. Studija obuhvaća splitsku toponomastiku romanskog i hrvatskog podrijetla i solinsku toponomastiku. Autor se služi materijalom, koji je sakupljao još 1914, pa nažalost nije uzeo u obzir radove drugih istraživača poslije toga vremena. Na pr., etimologiju Splita objašnjava tako, »da je antički Aspalathos prvobitno označivao polje uz more« (24). A. Mayer, međutim, izvodi riječ Split od grčke riječi spalathron, koja znači ožeg, i to na temelju konfiguracije tla (usp. Nastavni vjesnik XLI, str. 139, i VAHD, L). O toponomastičkim pitanjima s toga područja pisali su također L. Katić, Lj. Karaman i D. Rendić-Miočević, a nedavno i V. Novak.

V. Putanec, »Onomastički prinosi na temelju mletačke kronike Martina da Canal« (171—181), raspravlja o pitanjima onomastike u »Cronique des Veneciens«, ukoliko se odnosi na našu obalu (Dubrovnik, Biograd, Slavonija, Zadar i dr.).

P. Butorac daje dva priloga iz prošlosti Kotora. Od njih je prvi »Proces o martolozima 1477. godine u Kotoru — prilog povijesti oblasti hercega Vlatka prije njezina konačnog pada pod turski jaram« (133—144). Prema autoru je taj proces »...poučan za socijalne odnose... za točniju oznaku neznatnog Vlatkova područja, pa i za metode Turaka pri njihovu uspješnom prodiranju iz bosansko-hercegovačkih strana prema moru...« (133) i »za kulturne prilike u pograničnom mletačkom području kotorskog zaliva« (134).

Drugi je prilog: »Dva nepoznata rukopisa Marka Martinovića« (359—384), donesena o hrvatskom prijevodu. Prilog se uklapa u seriju dosadašnjih autorovih radova o Martinoviću. U prvom rukopisu Martinović prikazuje umorstvo Vicka Bujovića, a u drugom opis peraških poklada 1715. Te je poklade Venecija iskoristila u političke svrhe, t. j. propagiranje rata protiv Turaka (Morejski rat 1715—18).

K. Prijatelj, »Srebrne pale splitske stolne crkve« (247—254), dokazuje, da »pala splitske riznice, sa Bogorodicom i apostolima, nastala vrlo vjerojatno između drugog i četvrtog decenija XIV. st., ... spada u najmonumentalnija djela naše starije zlatarske kulturne baštine« (253), a u drugom prilogu, »Bokanićeva radionica u Trogiru« (269—277), objavljuje dva dokumenta s novim podacima o gradnji glasovitog zvonika trogirske katedrale i zvonika crkava sv. Nikole i sv. Mihajla kao i o čitavom djelovanju klesarske porodice Bokanić.

Novo svijetlo na kulturne prilike Hvara baca prilog M. Novak-Vukelić, »Kaptolska knjižnica u Hvaru« (343—358). Biblioteka je osnovana 1461 oporukom biskupa Tomasini, koji je svoje knjige oporučio kaptolu. Otada se ona neprestano popunjavala daljnjim prinovama, pa je do XX. st. posjedovala zamjeran broj vrijednih knjiga. Ako se uzme u obzir, da su u Hvaru postojale pored privatnih još i dvije samostanske biblioteke (franjevačka i dominikanska), a da je ova kaptolska, prema točnoj argumentaciji autora, najstarija, onda je osobito interesantan njegov zaključak: »Hvarska biblioteka, osnovana od biskupa Tome Tomasinija u doba punog humanizma prije Lucića, Hektorovića, Brtučevića, Pribojevića i drugih hvarskih pisaca, djelovala je bez sumnje na humanistički duh hvarske sredine XV. i XVI. stoljeća« (357).

Vj. Maštrović objavljuje »Bibliografiju knjiga izdanih u Zadru od 1797 do 1814 godine« (385—416), t.j. od pada mletačke republike do početka druge austrijske vladavine. Svrha je priloga, »da informira o izdavačkoj djelatnosti bez obzira na jezik u gradu Zadru za izloženo vremensko razdoblje« (386).

D. Berić, »Andrija Dorotić i njegove pjesme« (465—476), pripisuje ovom borcu za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom nakon pada Venecije pjesmu »Uzdasi i plač starca Milovana« koja je svojevremeno bila aktualna radi pitanja autorstva (Karaman, Matić, Kasandrić).

Na kraju knjige donijet je izvještaj (487—496) o historijatu, ustrojstvu i radu Historijskog instituta u Dubrovniku.

Pojava ovih Anala predstavlja značajnu prinovu našoj historiografiji i kulturi Dok »Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku« i »Starohrvatska prosvjeta« imaju svoj već utrt i ustaljen stručni smjer, a »Historijski zbornik« istražuje prošlost hrvatskog naroda u širem opsegu, cilj je ovog godišnjaka da obuhvati »sva razdoblja i mnogostranu problematiku, koja se javlja u našoj prošlosti na Jadranu« (495).

Svojom sadržajnom raznolikošću i brojem svojih priloga (25) ovaj je svezak doista pokazao kako je bilo skrajnje vrijeme da se pojavi publikacija ove vrste, u kojoj će moći objelodanjivati radove svi oni koji proučavaju bilo koje područje dalmatinske prošlosti, a osobito dubrovačke. Institut u Dubrovniku dokazao je da je dorastao tome zadatku i željeti je da u ovome ustraje. U prvom svesku doduše nisu enokomska i društvena pitanja obrađivana u većoj mjeri, ali će se u idućim svescima zacijelo i njima obratiti pažnja.

Jostp Lučić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA VII.

1954

BROJ 1—4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor

OLEG MANDIĆ
JAKŠA RAVLIĆ
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik
JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB

